

Burghart Heinrich Gottfried (1705-1771)

Badacz Ślęży

Jego przodkowie pochodzili z Turynii, z okolic Erfurtu. W wieku XV Albrecht Burghart przeniósł się stamtąd do Czech, gdzie przyłączył się do husytów. Sto lat później jego potomkowie nobilitowani zostali przez króla Ludwika II. Pradziad Burgharta, Martin, z powodu prześladowania protestantów w Czechach przeniósł się po wojnie trzydziestoletniej na Śląsk, dziadek, Gottfried, był pastorem w Rożnowie (Rosen) i Prusach (Prauss) w księstwie brzeskim, zaś ojciec, Christoph Timotheus, lekarz wykształcony na uniwersytetach w Halle i Wittenberdze, ożenił się z Anną Rozyną Bischof, córką wrocławskiego kupca i osiadł w Dzierżoniowie (Reichenbach), gdzie był lekarzem okręgowym, a później również porucznikiem drugiej kompanii miejskiej i drugim burmistrzem. Tutaj 5 lipca 1705 roku urodził mu się syn, Heinrich Gottfried.

Ponieważ szkoły i kościoły w Dzierżoniowie znajdowały się w owym czasie w rękach katolików, rodzice zatrudnili dla niego prywatnego nauczyciela, Theodora Philipa Bartha, który przez sześć lat zajmował się jego edukacją. W roku 1720, mając 15 lat, Heinrich Gottfried został wysłany do Gimnazjum św. Elżbiety we Wrocławiu, gdzie teologii nauczali w owym czasie Teubner, Broestädt, Hanke i Burg, a innych przedmiotów – Krantz, Pohl, Hoffmann, Stephani i Arletius. Poza tym pobierał również prywatne lekcje u profesorów Gimnazjum św. Marii Magdaleny, zwłaszcza u Stieffa, Kellera i Rungego, który zainteresował go historią Śląska. Przed Bożym Narodzeniem 1725 roku, ukończywszy już naukę w gimnazjum, Burghart udał się na polecenie ojca do Mieroszowa (Friedland), gdzie przez rok asystował pewnemu biegłemu chemikowi. Kolejny rok spędził u boku chirurga z Dzierżoniowa, ucząc się opatrywania ran, składania złamanych kończyn i innych czynności, a jednocześnie przyswajając sobie wiedzę medyczną pod kierunkiem ojca. W roku 1727 udał się do Frankfurtu nad Odrą, gdzie pod kierunkiem Berga i Goelickiego studiował medycynę, słuchał wykładów Heinecciusa, Polacka, Queirscha, Diethmara i Oestermanna z filozofii, matematyki, anatomii, historii i sztuk pięknych, a ponadto dla własnej przyjemności wprawiał się w rysunku i malarstwie.

Stopień doktora medycyny uzyskał we wrześniu 1730 roku na podstawie pracy „De termino pubertatio”. Podobało mu się we Frankfurcie, wobec czego rozpoczął tam praktykę lekarską i już wkrótce zdobył rozgłos lecząc skutecznie kilka beznadziejnych przypadków. Gdy w roku 1731 planował podróż po Holandii i Francji i poważnie myślał o karierze akademickiej, otrzymał wiadomość o ciężkiej chorobie ojca i udał się do Dzierżoniowa. Wkrótce po jego przyjeździe ojciec wyzdrowiał, jednak on sam zachorował i przez wiele miesięcy przykuty był do łóżka, a do zdrowia powrócił dopiero w roku 1732, po kuracji w Łądku. W tym czasie rodzice zdecydowali, że powinien otworzyć praktykę lekarską we Wrocławiu, gdzie posiadali kamienicę. To duże miasto nie nęciło Burgharta, bowiem poza silną konkurencją (praktykowało tam wtedy ponad 100 lekarzy) odstraszało go również ciężkie, gęste i wilgotne powietrze wrocławskie, nie chcąc jednak sprzeciwiać się woli rodziców, osiadł tam wiosną 1734 roku. Szybko znalazł we Wrocławiu nie tylko wielu pacjentów, ale i mnóstwo przyjaciół, zaś dostęp do licznych bibliotek, gabinetów przyrodniczych i kolekcji sztuki pozwolił mu rozwijać swoje zainteresowania naukowe.

Rzadko przebywał jednak w mieście dłużej niż trzy miesiące, gdyż w trosce o swoje zdrowie co najmniej dwa razy w roku wyjeżdżał w góry. W roku 1736 spisał zgromadzone w latach 1733-35, podczas wielokrotnych pobytów na Ślęży, obserwacje i wydał je w sprzedanej w ciągu kilku

miesiący książce „Iter Sabothicum”, która obok opisu śladów pogańskich praktyk religijnych na tej górze zawierała też opis roślin, zwierząt i skał na niej występujących. W tym samym roku wydał również niezwykle popularne dziełko chemiczne „Destillierkunst” oraz pierwszy tom naukowego czasopisma „Medicorum Silesiacorum Satyrae”, które w krótkim czasie zdobyło sobie wielu czytelników. W roku 1740 zamierzał wybrać się do Berlina, by zająć się studiami anatomicznymi, jednak plany te zniweczyła wojna. Śmierć cesarza Karola VI, cesarzowej Rosji Anny Iwanowny, papieża Klemensa XII i pruskiego króla Fryderyka Wilhelma w roku 1740 podsunęła mu pomysł napisania „Rozmów w królestwie umarłych”, które spotkały się z dużym uznaniem i były kilkakrotnie wznawiane.

W marcu 1743 roku Fryderyk II mianował go profesorem Królewskiego Gimnazjum w Brzegu (Brieg). W tym samym roku Burghart ożenił się z Joanną Rozyną Siegert, córką wrocławskiego kupca. W roku 1744 wydał opis gorących źródeł Łądką i ich właściwości leczniczych. Rok później wraz z tajnym radcą Franckiem wszedł w skład komisji, której zadaniem było zbadanie królewskich kopalń w Złotym Stoku (Reichenstein) i Srebrnej Górze (Silberberg). W roku 1748 w podobnym charakterze badał możliwości ożywienia podupadłego górnictwa kruszcowego na Górnym Śląsku, badając jakość rud ołowiu i srebra w okolicach Tarnowskich Gór (Tarnowitz).

W Gimnazjum w Brzegu wykładał matematykę i nauki przyrodnicze, a chociaż nauczanie było jego głównym zajęciem, był nadal praktykującym lekarzem i dokładał starań, by dla dobra pacjentów połączyć wysiłki wszystkich brzeskich lekarzy. Był członkiem Cesarsko-Królewskiego Towarzystwa Naukowego w Ołomuńcu, a w marcu 1756 roku, sam rekomendując swoją osobę i jako trzeci z kolei przyrodnik przyjmując przydomek „Zosimus”, przyjęty został w poczet członków Leopoldyńsko-Karolińskiej Akademii Przyrodników. Przez szereg lat gromadził opisy przypadków rzadkich chorób, opracowywał biografie śląskich przyrodników i śląskich biskupów, a ponadto tłumaczył na niemiecki dzieła chemiczne, medyczne i numizmatyczne. Zmarł 16 lipca 1771 roku w Brzegu.

Ważniejsze prace:

- 1736 – *Iter Sabothicum, das ist ausführliche Beschreibung einiger Anno 1773 und die folgen Jahre auf den Zoten Berg gethanen Reisen, wodurch sowohl die natürliche als historische Beschaffenheit dieses in Schlesien so bekannten und berühmten Berges der Welt vor Augen gelegen wird.* Breslau und Leipzig.
- 1736 – *Zum allgemeinen Gebrauch wohl eingerichtete Destillier-Kunst.* Breslau.
- 1736 – *Reichenbachii naturalis descriptio. Medicorum Silesiacorum Satyrae I.*
- 1736 – *Arenariae Reichenbacenses. Ibid. II.*
- 1737 – *Fuccinum silesiacum. Ibid. III.*
- 1737 – *Constitutio Thermarum Landeccensium. Ibid. IV.*
- 1737 – *Libellae seu Perlae sudeticae. Ibid. V.*
- 1738 – *Triades casuum, febres epidemicas miris symptomatibus stipatas exhibentium. Ibid. VI.*
- 1741 – *Dissertatio epistolaris ad Excell. D. A. O. Goelikum, Meditationi de Thermometrorum emendatione continens. Ibid. VII.*
- 1741 – *Ausserordentliche Gespräche im Reichen der Todten.* Berlin.
- 1742 – *Dissertatio extemporanea de Cometa nupero. Medicorum Silesiacorum Satyrae VIII.*
- 1744 – *Historisch-, Physicalisch- und medicinische Abhandlung von den warmen Bädern dei Land-Ecke.* Breslau.
- 1749 – *Medicinisch- und Chemische Abhandlung vom Seignettischen Salze.* Breslau und Leipzig.

- 1752 – Sendschreiben, betreffend einen zweileibigen sonderbargestalten Mann, Antonio Marinelli und eine Positur-macherin, desgleichen verschiedene andere in die Naturgeschichte Schlesiens, und die Arzneykunst einschlagende Sachen. Francofurti.
- 1753 – Herrn Boerhaave academische Vorlesungen aus dem lateinischen übersetzt. Breslau und Leipzig.
- 1758 – Der forschende Schlesier. Breslau und Leipzig.
- 1765 – Gründliche Nachricht von einem neuerlich gesehenen Hermaphroditen. Breslau.

Źródła:

1756. Eintragung in die Matrikel der Academie Leopoldina No. 609. Archiv der Leopoldina.
- Börner F. 1752-64. Nachrichte. Bd. II. S. 495-535, Bd. III. S. 435, 629.
- Burghart H. G. 1756. Brief an das Präsidium der Acad. Nat. Cur. Archiv der Leopoldina.
- Guttman J. J., Schönwälder K. F. 1869. Geschichte des Königl. Gymnasiums zu Brieg. Breslau. S. 103-104.
- Goeppert H. R. 1832. Über ältere schlesische Pflanzenkunde. Schl. Prov. Bl. 96. S. 204.
- Goeppert H. R. 1835. Über die Bestrebung der Schlesier, die Flora der Vorwelt zu erläutern. Schl. Prov. Bl. 100. S. 205.
- Hirsch A. 1929. Biographische Lexikon der hervorragenden Ärzte. Berlin-Wien. Bd. 1. S.775-776.